

Oppdrag om kontroll av Demokratene i Norge, jf. partiloven § 24 (4) og (5)

Bakgrunn og mandat

Det vises til oppdragsbrev fra Partilovnemnda (PLN) til Partirevisjonsutvalget (PRU) datert 22. juni 2015, hvor Partirevisjonsutvalget får i oppdrag å:

Gjennomføre kontroll av Demokratene i Norge (DiN) sin etterlevelse av pliktene i kapittel 4 og gi veiledning i tilknytning til disse.

PLN traff 29. april 2014 vedtak om avkorting av den statlige partistøtten for 2015 for Demokratene i Norge med følgende begrunnelse: «for regnskapsåret 2013 foreligger det etter nemndas syn ikke tvil om at DiN har brutt revisjonsplikten».

Bakgrunnen for PLNs oppdrag til PRU er videre at nåværende ledelse ved leder Terje Svendsen tok kontakt med nemnda 12. mai 2015 og ba om veiledning.

DiN ble ved e-post 28. mai 2015 til Terje Svendsen gjort kjent med at nemnda ville gi oppdrag til PRU.

PLNs mandat er i oppdragsbrevet nærmere presisert slik:

Nemnda ber PRU om å gjennomgå sakens innhold både med tanke på å undersøke:

- 1. om veiledning kan gis som kan bidra til å løse problemet med manglende inngående balanse og konsekvensene dette har for revisorgodkjenning av partiet regnskaper for 2014 og påfølgende år*
- 2. om det foreligger straffbare forhold av en art som gjør at de skal rapporteres til Finanstilsynet (jf partiloven 24¹ fjerde ledd fjerde punktum)*
- 3. om det foreligger andre brudd på partiloven kapittel 4 enn det som til nå er kjent*

Det presiseres at det i kontakten med partiet klart må fremgå hvilke oppgaver som inngår i kontrolldelen av oppdraget og hvilke som inngår i veiledningsdelen.

Det ble i oppdragsbrevet uttrykt et ønske om rapport fra PRU innen uke 40.

PRUs gjennomførte arbeid

Grunnet store utfordringer med å skaffe til veie relevant dokumentasjon har det ikke vært mulig å levere innen ønsket tidsfrist. PRU har også fokusert på veiledning for å få regnskaper på plass, og har ikke utøvet direkte kontrollvirksomhet.

PRU valgte å starte arbeidet med å kontakte DiN ved leder Terje Svendsen for å etterspørre relevant virksomhetsdokumentasjon (regnskaper, underlagsdokumentasjon, bilag, protokoller, bankkontoutskrifter, mv.). Formålet var å skaffe tilstrekkelig dokumentasjon for å kunne skaffe nødvendig oversikt over faktum. Planen var videre å bruke denne dokumentasjonen som grunnlag

---

¹ I oppdragsbrevet feilaktig henvist til lovens § 21

for å gjennomføre intervjuer av de relevante personene i saken. Vi vurderte det til samlet å være tilstrekkelig for å oppfylle mandatet gitt av PLN.

Etter oppstart av prosjektet, gjennom mail og telefonsamtaler med leder Terje Svendsen i august 2015, har det vært en stor mengde kommunikasjon og oppfølging fra PRUs side. Det er grunn til å bemerke at Terje Svendsen under hele prosessen har fremstått som velvillig til å bidra med opplysninger og dokumentasjon. Samtidig har han åpenbart selv slitt med å få tak i (all) relevant dokumentasjon, og det hele har vært en meget tidkrevende prosess også for ham, ikke minst ved siden av å drive egen virksomhet. Samlet har dette bidratt vesentlig til at prosessen har vært svært tid- og ressurskrevende, for ham, så vel som for PRU.

PRU har i mange etapper, på e-post og i brev form, mottatt dokumentasjon fra Terje Svendsen. Alt er kommet stykkevis og delt, og PRU har frem til medio februar 2016 mottatt i alt et tusentalls sider med dokumentasjon, hvor hver eneste side har kommet som ett separat vedlegg til en mail. Noe dokumentasjon har også kommet dobbelt og trippelt, mens andre relevante dokumenter ikke har kommet, tross en rekke purringer. Dette har gjort PRUs arbeid svært krevende.

I tillegg kommer den betydelig kompliserende faktoren at sammenblandingen av dokumentasjon knyttet til Demokratene (D) og DiN fremstår som stor. Det har eksempelvis tidvis vært vanskelig å fastslå om mottatt dokumentasjon knytter seg til DiN eller D og hvilken periode dokumentasjonen gjelder. Et eksempel på dette er en konto i DNB, som først står på DiN, så D og deretter DiN igjen i løpet av ett og samme kalenderår, og hvor kontoutskriften dessuten tidvis er stilet til ulike enkeltpersoner og ikke til partiet. Et annet eksempel er landsmøtet i 2013, som fremstår å være både for D og DiN.

I tillegg fremstår det klart at en del dokumentasjon antakelig ikke finnes. Det gjelder eksempelvis fullstendige og vedtatte regnskaper med underliggende regnskapsbilag.

På grunn av de utfordringer PRU har møtt, har utvalget lagt vekt på å holde PLN v/ sekretariatsleder Tor Henriksen oppdatert om arbeidets fremdrift. Et statusmøte mellom PRU og Tor Henriksen ble gjennomført 10. desember 2015.

Oppsummering status regnskaper

Oppdraget fra PLN går i utgangspunktet ut på veiledning til godkjenning av regnskapet for DiN for 2014. Det må imidlertid nøstes tilbake, fordi det heller ikke foreligger et godkjent regnskap for DiN for 2013, som var det året revisjonsplikten for hovedorganisasjonene trådte i kraft.

Det er, som tidligere nevnt, betydelig grad av sammenblanding mellom DiN og D. DiN ble ifølge Brønnøysundregistrene stiftet 8. mai 2010 og D er stiftet 24. august 2002. Det fremgår i brev datert 19. november 2014 fra DiN v/ Terje Svendsen til eksterntrevisor BDO at «Årsaken til at det er flere konto er at vi måtte skifte navn på partiet, fra Demokratene til Demokratene i Norge. Dette er gjort i samsvar med og med tillatelse fra partilovnemnda». Det kan imidlertid bemerkes at begge rettssubjekter fortsatt eksisterer i Enhetsregisteret/Brønnøysundregisteret. Mottatt dokumentasjon gjelder begge partier, og de virker å leve ved siden av hverandre. Det fremstår heller ikke som om de sentrale tillitspersoner har hatt et utpreget klart forhold til hvilket organisasjonsnummer (parti) de til enhver tid har forholdt seg til.

Dette kan eksemplifiseres gjennom landsmøte 9. og 10. mars 2013, hvor det heter at det ble «Enstemmig vedtatt at dette landsmøte skal gjelde for partiene Demokratene org. nr: 984 806 663 og

Demokratene i Norge org. nr. 995 574 152». Men, under punkt 7 i det samme referatet fra landsmøte, heter det at:

«Kasserer, Elisabeth gikk gjennom regnskapet, Terje Svendsen la frem revisjonsberetningen. Regnskap og revisjonsberetning ble enstemmig godkjent».

Det står imidlertid ikke om det var D eller DiN sitt regnskap som ble gjennomgått og vedtatt. Ut fra dokumentasjonen PRU har mottatt, er det ikke mulig å fastslå hvilket regnskap som er vedtatt, blant annet fordi referatet ikke har noen henvisning til tall på det regnskapet som er godkjent.

I tillegg til dette kan det nevnes at PRU har mottatt to regnskaper for 2012 for DiN (ikke daterte) som viser forskjellige resultat, ett av dem er signert; for dette er overskriften «Demokratene i Norge», mens det synes å være signert «ok» av Terje Svendsen, «leder Demokratene». Dette viser et årsresultat på kr. 95 645, mens det andre, ikke signerte, viser kr. 249 660.

For DiN for 2013 har PRU mottatt regnskapslister som viser at det er ført transaksjoner i regnskapet. Regnskapslistene er ufullstendige ved at egenkapitalkonto mangler. Det er ikke samsvar mellom egenkapitalen i 2012 og 2013. Det foreligger en balanseoppstilling pr 31.12.2013 som stemmer overens med dokumentasjon innestående på bankkonto, og slik at det vil være mulig å fastsette et regnskap for 2013 under antakelse av at eiendelene, sett bort fra de omtvistede fordringene, består av bankinnskudd. PRU har ikke kunnet kontrollere om alle relevante transaksjoner er bokført.

Videre er det motstrid mellom de ulike regnskapstallene som er mottatt: Utviklingen av registrert egenkapital (EK) henger ikke sammen over årene, og det kan derfor ikke være noen naturlig sammenheng mellom regnskapsmateriale vi har mottatt for perioden 2011-2013 (eks. EK i 2011 med tillegg av årsresultat for 2012 stemmer ikke overens med IB EK for 2013). Ei heller balanserer eiendeler med sum egenkapital og gjeld.

Revisjonsplikt ble innført, relevant for DiN (og vel også D) fra og med regnskapsåret 2013. BDO (Trondheim) påtok seg revisjon for DiN ved engasjementsbrev datert 10. september 2014 (for regnskapsåret 2013). Ved nummerert brev nr. 1, datert 5. november 2014, skriver BDO blant annet at det er usikkerhet rundt inngående balanse for 2013 og usikkerhet rundt hvilke bankkontoer som tilhører DiN.

Etter tilbakemelding fra DiN v/ Terje Svendsen, skriver BDO et nummerert brev nr. 2, datert 24. november 2014, hvor det heter at:

«Etter vår oppfatning er det dog fortsatt mange uavklarte vesentlige forhold:

- *Generelt: situasjonen i organisasjonen er uoversiktlig. Styrets leder har trukket seg. Den økonomiske styringen er dårlig og balansen er ikke avstemt og dokumentert.*
- *Vi har ennå ikke fått et signert årsregnskap for 2012, men kun et oppsett i Excel og et årsmøtereferat der det ikke er noen link opp mot tallene*
- *Det er sammenblanding mellom bankkonti i Demokratene i Norge og Demokratene*
- *Vi har blitt presentert forskjellige inngående balanser, eks.vis en versjon med mellomværende med Sællæg, og en uten. Her er det tydeligvis ulike oppfatninger av hva som er riktig.*

Ut fra en totalvurdering av situasjonen vil vi meddele at vi trekker oss som revisor for Demokratene i Norge med umiddelbar virkning, jf. Revisorlovens § 7-1.»

For regnskapsåret 2014 foreligger det regnskapslister som bekrefter at det er ført et ordentlig regnskap. Transaksjonsmengden og antall poster i regnskapet er relativt begrenset. På tilsvarende måte som for 2013 mangler egenkapitalkonto også i regnskapet for 2014, og slik at det heller ikke for 2014 foreligger noe fullstendig regnskap. Det ufullstendige regnskapet for 2014 må ses i sammenheng med mangler i regnskapet for 2012. Det foreligger en balanseoppstilling pr 31.12. 2014 som stemmer overens med dokumentasjon innestående på bankkonto, og slik at det vil være mulig å fastsette et regnskap for 2014 under antakelse av at eiendelene, sett bort fra de omtvistede fordringene, består i bankinnskudd.

Tilsvarende har vi mottatt regnskapslister som bekrefter at det også er ført regnskap frem til høsten 2015. PRU har ikke kontrollert riktigheten eller fullstendigheten dette.

PRUs svar på mandatet

Med henvisning til mandatet og ovennevnte beskrivelse av faktum, har PRU gjort følgende arbeid og vurderinger, knyttet til hvert av mandatets tre punkter:

- 1. om veiledning kan gis som kan bidra til å løse problemet med manglende inngående balanse og konsekvensene dette har for revisorgodkjenning av partiet regnskaper for 2014 og påfølgende år*

Som allerede nevnt, fremstår det, også for de involverte tillitsvalgte, å være en sentral utfordring at DiN og D lever side om side og at det har vært et lite bevisst forhold til at det foreligger to separate enheter. Dette gjør det ekstremt vanskelig å nøste, og det kan også tenkes at det er delte meninger mellom de involverte om hvilke inntekter/kostnader som hører til hvilket parti, samt hvorledes eiendelene og egenkapitalen skal fordeles mellom de to rettssubjektene.

I deler av den mottatte informasjonen, og i samsvar med samtaler PRU har hatt med sentrale aktører, virker det som om hensikten med opprettelsen av DiN var å ta over for D. Dette er imidlertid ikke fullt ut gjennomført i praksis.

PRU har gjennomført en rekke samtaler og hatt omfattende mailutveksling både med Terje Svendsen og Kjell Arne Sellæg for å kartlegge faktum mest mulig. I samsvar med statusgjennomgangen med Tor Henriksen 10. desember 2015, har PRU gjort følgende:

1. Bedt om og mottatt fra Terje Svendsen dokumentasjon på hvilke/hvilket regnskap som er vedtatt for 2012 på årsmøtet i 2013
2. Sendt mail til registrert leder for D (Terje Svendsen) og anbefalt at styret treffer vedtak om overføring av virksomhet og eiendeler og gjeld fra D til DiN fra og med 1.1.13.

Det anbefales at dette gjennomføres ved at D også formelt nedlegges pr. 31.12.12, og at alle eiendeler og gjeld fra samme tidspunkt overføres til DiN.

3. Med dette som forutsetning, har PRU utarbeidet forslag til nye regnskaper for 2012-2014, og anbefalt at disse vedtas på landsmøtet nå i 2016 (slår sammen tallene for D og DiN- dog mangler PRU tallene for D for 2012), samt at DiN har skaffet revisor som kan godkjenne disse regnskapene. Det anbefales videre å føre regnskaper for 2015,

for også å få disse vedtatt på landsmøtet. Dette arbeidet anbefales gjort av ekstern regnskapsfører.

2. om det foreligger straffbare forhold av en art som gjør at de skal rapporteres til Finanstilsynet (jf partiloven 24² fjerde ledd fjerde punktum)

Den aktuelle bestemmelsen i partiloven åpner kun for rapportering av eksternrevisor for brudd på revisors plikter. Det er PRUs oppfatning at det ikke er avdekket forhold som indikerer kritikkverdig opptreden fra tidligere valgte eksternrevisor. Det er derfor ikke aktuelt å rapportere til Finanstilsynet etter partiloven § 24, fjerde ledd, fjerde punktum.

3. om det foreligger andre brudd på partiloven kapittel 4 enn det som til nå er kjent

Undersøkelsene har avdekket store svakheter i interne rutiner, svak og manglende dokumentasjon samt tilsynelatende utstrakt bruk av midler til private formål. Det siste gjelder særlig i D. For årene 2010 og 2011 dreier det seg her om beløp i hundretusen kronersklassen og gjelder flere av de sentrale tillitsvalgte personer. PRU har vært i kontakt med den mest sentrale aktøren, som i uformell samtale med PRU har anført at kostnadene er virksomhetsrelaterte.

Det har ikke vært mulig for PRU å komme i mål med kontrolldelen av dette, siden det har vært nødvendig å bruke veiledningshjemmelen for å kunne samle nok informasjon til å slutføre utkast til regnskaper. Det som imidlertid er på det rene, er at det foreligger svært mangelfull regnskapsdokumentasjon og risiko for ikke ubetydelig privat bruk av partiet/-enes midler. Det fremstår vanskelig og ressurskrevende å komme til bunns i dette, og PRU innstiller på at PLN tar stilling til om det er ønskelig å gå videre med dette, enten gjennom kontrollarbeid fra PRUs side eller ved anmeldelse til politiet.

Konklusjon

PRU anser med dette vårt arbeid med denne saken som avsluttet. Samtidig må det påregnes at DiN vil komme med ytterligere spørsmål og trenge noe ytterligere bistand for å komme ajour med regnskaper og revisjon.

Partirevisjonsutvalget, Oslo den 29. februar 2016

Gunnar Holm Ringen og Eivind Guldbakke

---

² I oppdragsbrevet feilaktig henvist til lovens § 21